

STANISŁAW SUCHODOLSKI

PÓŁ WIEKU „WIADOMOŚCI NUMIZMATYCZNYCH”*

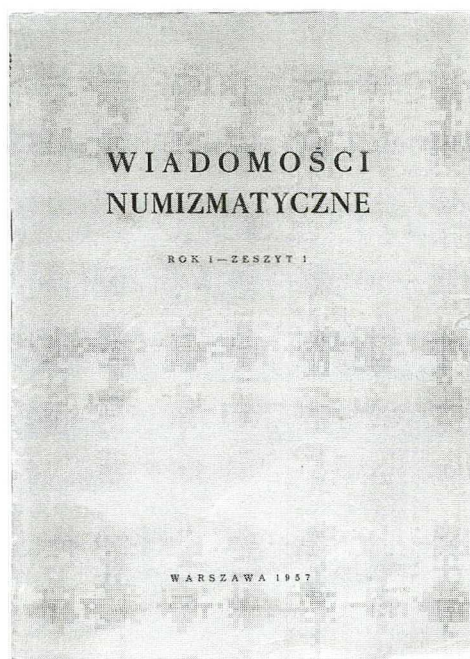
W bieżącym roku ukazuje się pięćdziesiąty rocznik „Wiadomości Numizmatycznych”. Czy to dużo, czy mało? Czy to okoliczność do odnotowania tylko w kronikach, czy też okazja do świętowania? Kiedy dawno temu, w 1967 r., pismo nasze osiągnęło dziesiąty rok istnienia, fakt ten skwitowaliśmy z satysfakcją specjalnym tekstem pióra redaktora — Ryszarda Kiersnowskiego (WN XI, 1967, s. 17–22). Dalsze cztery dziesiątki lat egzystencji pisma minęły niepostrzeżenie bez potrzeby specjalnych uroczystości. Jedynie ukazanie się setnego zeszytu w 1982 r. dało okazję do prywatnych refleksji nad wiekiem i dorobkiem pisma, a to dzięki wydaniu spisu treści pierwszych 25 roczników.

Ale i 50 lat to jeszcze nie wiek podeszły, lecz jedynie dojrzały. Nasze starsze i znacznie bardziej dostojne rodzeństwo — „Revue Numismatique” i „Numismatic Chronicle” — liczą już znacznie więcej, bo ponad sto lat. Z drugiej jednak strony zasłużone pismo „Hamburger Beiträge zur Numismatik” dożyło tylko do 47 lat, a pozytywne „Berliner Numismatische Forschungen” padły już po pięciu latach.

Mówiąc o półwieczu istnienia WN, bierzemy pod uwagę ich formalną metrykę. Istotnie, założone zostały w 1957 r., ale ich korzenie sięgają znacznie dalej wstecz. Powstały bowiem z połączenia dwóch innych periodyków: warszawskiego „Biuletynu Numizmatycznego” i krakowskich „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologicznych”. Pierwsze było powielanym pisemkiem, głównie kolekcjonerów, drugie natomiast zasłużonym pismem założonym już w 1889 r. Ostatni jego rocznik ukazał się po wojennej przerwie w 1948 r. Po dziewięciu dalszych latach, wobec niemożności kontynuacji w Krakowie, materiały redakcyjne zostały przekazane do Warszawy i przejęte przez WN. Rozważano wówczas czy przejąć również pełną nazwę tego szacownego pisma. Przeważała jednak opinia, że w nowej

---

* Tekst ten został wygłoszony 13 października 2006 w czasie sesji jubileuszowej. Wersja angielska zostanie opublikowana w materiałach z tej sesji (por. niżej s. 233–235).

Ryc. 1. Strona tytułowa pierwszego zeszytu Wiadomości Numizmatycznych.

rzeczywistości obie pokrewne, ale odrębne nauki: archeologia i numizmatyka, na tyle rozwinęły własne zakresy badań, iż nie należy ich łączyć, nawet w sposób formalny, w jednym piśmie.

Tak w 1957 roku narodziło się w Warszawie, dzięki inicjatywie kilku działaczy ówczesnego Polskiego Towarzystwa Archeologicznego — wydawane kwartalnie — nowe pismo numizmatyczne. Powstało ono w skutek zapotrzebowania na taki organ zarówno ze strony pracowników naukowych, jak i amatorów-entuzjastów, wśród których prym wiedli kolekcjonerzy. Nic więc dziwnego, że profil WN był początkowo wynikiem kompromisu między tymi dwiema tendencjami. Dopiero utworzenie w 1965 r. drugiego pisma — nowego „Biuletynu Numizmatycznego” o charakterze popularno-naukowym pozwoliło na odciążenie WN od tematyki kolekcjonerskiej. Przestaliśmy zamieszczać artykuły dotyczące pieniądza najnowszego oraz współczesnego medalierstwa. Od tej pory głównym przedmiotem zainteresowań WN stał się pieniądz starożytny, średniowieczny i z epoki wczesnonowożytnej. Tak zresztą pozostało do dnia dzisiejszego.

Skoro jednak mowa o jubileuszu, a więc i początkach pisma, trzeba powiedzieć kto je założył, a potem ukształtował. Pierwszym, krótkotrwałym redaktorem był Zygmunt Wdowiszewski, kierownik Gabinetu Monet i Medali Muzeum Narodowego w Warszawie. Tam też mieściła się wówczas redakcja. Już jednak po pół roku, w związku z przeniesieniem redakcji do siedziby Polskiego Towarzystwa

Ryc. 2. Spotkanie na Zamku Królewskim w Warszawie redakcji Wiadomości Numizmatycznych z okazji wydania zeszytu 113–114, upamiętniającego jubileusz sześćdziesięciolecia prof. Ryszarda Kiersnowskiego (IX 1987 r.). Siedzą (od prawej): Ryszard Kiersnowski, Teresa Kiersnowska, Marta Męcłewska, Stanisław Suchodolski; stoją (od prawej): Stefan K. Kuczyński, Tomasz Bylicki, Borys Paszkiewicz.

Archeologicznego na ul. Jezuicką 6, Zygmunt Wdowiszewski zrezygnował z kierowania pismem, a jego miejsce zajął Ryszard Kiersnowski. To właśnie ten, niedawno zmarły, znawca pieniądza średniowiecznego, jeden z najwybitniejszych w skali europejskiej, był rzeczywistym twórcą WN i ich kształtu przez blisko pół wieku. Jest bowiem godne podkreślenia, że przez cały ten czas pismem kierował, w różnych konfiguracjach, niemal ten sam zespół, co — o ile wiem — jest ewenementem na skalę europejską. Ryszard Kiersnowski (podobnie jak i ja) był członkiem redakcji od pierwszego do wydanego obecnie zeszytu. Pismem kierował od 1958 aż do 1982, najpierw sam, potem przy współudziale moim i następnie Stefana K. Kuczyńskiego. Z kolei ja przejąłem ster rządów, także współpracując początkowo z Martą Męcłewską.

Wynika z tego, że w ciągu półwiecza było trzech samodzielnych redaktorów oraz dwóch współkierujących. Sprawy bieżące załatwiała, kolejno następujących, sześciu sekretarzy redakcji. Nie ulega jednak wątpliwości, że przez cały ten czas sprawy toczyły się w kierunku wyznaczonym przez Ryszarda Kiersnowskiego.

Nie jest zadaniem obecnego redaktora ocenianie pisma, z którym jest związany (jako sekretarz redakcji) od pierwszego numeru. To jest rola innych. Tutaj chciałem tylko zwrócić uwagę na kilka aspektów, co może taką ocenę ułatwić w przyszłości.

Przede wszystkim trzeba tu poruszyć sprawę wydawcy. Jak już była mowa wyżej, inicjatorem i wydawcą WN było początkowo Polskie Towarzystwo Archeologiczne, przemianowane potem na Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne. W 1989 r., począwszy od rocznika XXXIII, pismo zostało przejęte przez Komitet Nauk Historycznych PAN, a ściślej rzecz biorąc, przez jego Komisję Numizmatyczną. Ani pierwszy, ani drugi wydawca nie dawał pismu oparcia instytucjonalnego, ani tym bardziej naukowego. Wynika z tego, że redakcja w dużej mierze była zdana na własne siły i większość prac wykonywała we własnym zakresie, poza normalnymi obowiązkami.

Miało to poniekąd wpływ na profil pisma, który był kształtowany nie tylko przez oczekiwania odbiorców i ówczesny kierunek badań, ale również przez profesję i zainteresowania naukowe członków redakcji. Jak już była wyżej mowa, profil ten ulegał zmianie. Zmniejszał się udział materiałów dotyczących epok młodszych, zwiększał zaś tych, które odnosiły się do starożytności i średniowiecza. W ciągu pierwszego ćwierćwiecza istnienia pisma mediewistyka stanowiła więc niemal 40% wszystkich artykułów i tekstów materiałowych. W drugim ćwierćwieczu ta tendencja uległa jeszcze wzrostowi do prawie 50%. Sytuację tę dobrze obrazuje poniższa tabelka. W jej pierwszej rubryce zawarto dane wyliczone przez Ryszarda Kiersnowskiego, kiedy omawiał pierwsze dziesięć lat istnienia pisma.

	1957–1966	%	1957–1982	%	1983–2006	%
starożytność	26	11	80	16	79	27
średniowiecze	95	39	181	37	146	49
nowożytność	79	32	141	29	58	19
medale	26	11	40	8	3	1
inne	18	7	46	10	12	4
Razem	244		488		298	

Oczywiste jest, że olbrzymia większość autorów to Polacy publikujący w języku rodzimym. Istnieje jednak również grupa autorów zagranicznych. Ich teksty albo tłumaczymy na język polski, albo — jeśli interesują społeczność międzynarodową — ogłaszamy w językach kongresowych. Autorzy ci rekrutują się ze wszystkich krajów sąsiadujących z Polską, a także z bardziej odległych, jak Anglia, Szwajcaria, Austria, Węgry, Bułgaria i Estonia. Szczególnie bliskie kontakty mamy z Czechami, Niemcami i Ukraińcami, spośród których rekrutują się stali współpracownicy.

Odmierna sytuacja zachodzi wówczas, gdy autorzy polscy publikują w językach kongresowych, aby udostępnić wyniki swoich badań na forum międzynarodowym. W tym celu stworzyliśmy specjalną, zagraniczną edycję WN nazwaną „Polish Numismatic News”. Wydajemy ją co 6 lat na wszystkie międzynarodowe kongresy numizmatyczne, począwszy od kongresu w Rzymie w 1961 r.

Wspomnieć trzeba o innych jeszcze numerach specjalnych WN, które były poświęcone publikacji znalezisk, a powstały w wyniku współpracy międzynarodowej. I tak w dwóch zeszytach zamieściliśmy prace V. M. Potina o znaleziskach dokonanych w czasie zaborów na ziemiach polskich na podstawie informacji z archiwów leningradzkich oraz podobną pracę B. Klugego, który wykorzystał archiwum Muzeów Państwowych w Berlinie. Z kolei M. Kotlar opublikował u nas inwentarz znalezisk monet z XVIII w. na terenie Ukrainy.

Można więc powiedzieć, że profil WN jest szeroki zarówno pod względem tematyki (obok monet w zakres zainteresowań wchodzi również archeologiczny pieniądz przedmiotowy), chronologii (od starożytności po czasy nowożytne), jak też doboru autorów (rozwinęta współpraca międzynarodowa).

Na koniec jeszcze jedna obserwacja. Większość członków redakcji to zarazem członkowie Komisji Numizmatycznej Komitetu Nauk Historycznych, a więc organu, który jest w Polsce głównym inicjatorem działalności naukowej w dziedzinie numizmatyki i historii pieniądza. Wynika z tego, że WN stały się z czasem ośrodkiem tej działalności, a pismo nabrało znaczenia wykraczającego poza sferę wydawniczą.

Takie refleksje nasuwają się u schyłku pierwszego półwiecza istnienia pisma. Jakie jednak będą dalsze jego losy w zmieniających się czasach i warunkach, pod nowym, młodszym kierownictwem? Czy zagrożą mu rysujące się na horyzoncie niebezpieczeństwa, głównie natury finansowej? Czy pójdzie śladem „Revue Numismatique” i „Numismatic Chronicle”, czy też podzieli może los wymienionych wyżej czasopism niemieckich i wielu innych z Europy Środkowej i Wschodniej? Odpowiedź trudno dziś przewidzieć.

*

Przy tej okazji dotychczasowy redaktor* pragnie wyrazić gorące podziękowanie całemu – zmieniającemu się z czasem – zespołowi redakcyjnemu za wieloletnią współpracę oraz olbrzymi wysiłek wkładany w prowadzenie i utrzymanie pisma. Szczególną wdzięczność winienem Kolegom współredaktorom: Stefanowi K. Kuczyńskiemu i Marcie Męclewskiej, a także następującym kolejno sekretarzom redakcji: Tomaszowi Bylickiemu, Andrzejowi Maneckiemu, Borysowi Paszkiewiczowi, Maciejowi Widawskiemu i ostatnio Mateuszowi Boguckiemu. Wszyscy oni bezinteresownie lub za symboliczne wynagrodzenie poświęcali swój czas i energię dla dobra pisma, wykonując często również prace nie należące do obowiązków pracowników normalnie zorganizowanych redakcji.

---

* Doszedłszy do wniosku, iż po pięćdziesięciu latach aktywnej pracy redakcyjnej czas na zmianę pokoleniową, złożyłem rezygnację od 1 stycznia 2007 z pełnienia obowiązków redaktora „Wiadomości Numizmatycznych”. Rezygnacja ta została przyjęta przez Przewodniczącą Wydziału I PAN, prof. dr Stanisława Mossakowskiego, który jednocześnie na tę funkcję powołał prof. dr Borysa Paszkiewicza.

Podziękowanie składam również naszym autorom, krajowym i zagranicznym. Niekiedy przez kilkadziesiąt lat współpracowali oni z WN, zasilając swoimi tekstami tę redakcyjną. W rezultacie nigdy nie ukazało się jej dno.

I wreszcie ukłon w stronę czytelników, którzy przez pół wieku zechcieli wspierać pismo, czytając – a przynajmniej nabywając – jego kolejne numery.

Na koniec zwracam się do nowego redaktora *Wiadomości* – dr. hab. Borysa Paszkiewicza, profesora Uniwersytetu Wrocławskiego, dziękując mu za wiele lat dotychczasowej współpracy i życząc pełnej satysfakcji z prowadzenia bliskiego nam obu pisma przez dalsze dziesięciolecia.

STANISŁAW SUCHODOLSKI

THE FIFTIETH ANNIVERSARY OF „WIADOMOŚCI NUMIZMATYCZNE”

(Summary)

This year's volume of “*Wiadomości Numizmatyczne*” is the fiftieth since the review was established in 1957. However, its roots reach significantly further back. It is a continuation of the renowned “*Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne*”, which was published in Cracow in the years 1889–1948. WN was at first issued by the Polish Archaeological Society to be taken over in 1989 by the Numismatic Commission of the Historical Sciences Committee of the Polish Academy of Sciences.

Zygmunt Wdowiszewski (1894–1978), the head of the Cabinet of Coins and Medals in the National Museum in Warsaw, was its first editor-in-chief. However, it was Ryszard Kiersnowski (1925–2006), who took over the editing work six months after the review was established, that must be regarded as WN's actual creator. It was him who worked out the guidelines that were followed in 1983. Since then, up to the present moment, “*Wiadomości Numizmatyczne*” has been edited by Stanisław Suchodolski (at first with Ms Marta Męclewska as co-editor). Starting from 2007 a new, younger editorial staff are to take the review into the following half a century.

In the last five decades, in addition to thousands of shorter pieces of information on finds and current events, WN has included about 800 extensive texts. Almost half of them pertain to the Middle Ages, but this has not meant a disregard to the coinage of modern times or antiquity. The authors are not all Poles, WN's authors have come from all Poland's neighbouring countries, as well as more remote ones such as: Great Britain, Switzerland, Austria, Hungary, Bulgaria and Estonia. We are in a particularly close contact with the Czechs, Germans and Ukrainians, from among who our permanent co-operators are recruited. Every six years a foreign-language issue “*Polish Numismatic News*” has been prepared for all numismatic congresses, starting from the congress in Rome in 1967 (seven fascicles so far).

Most of the members of the editorial staff are at the same time members of the Numismatic Commission, i.e. the organ which is Poland's main initiator of scientific research in the line of numismatics and the history of money. This implies that, as time goes by, WN has become the centre of the said activity, the publication itself thus gaining importance reaching far beyond the publishing sphere.